

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет митної справи, матеріалів та технологій
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

РОЗВИТОК МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ
ВОЛИНСЬКОГО РЕГІОНУ

спеціальність 242 Туризм
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Туризм»
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ТР41

_____ **ІВАНУХА Єва Русланівна**
(підпис)

Керівник:
_____ к.пед.н., доц. ЗУБЕХІНА Т.В.
(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2024 р.
Гарант освітньої програми:
к. е. наук, доцент ДАЩУК Ю.Є.

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет *митної справи, матеріалів та технологій*

Кафедра *туризму та готельно-ресторанної справи*

Ступінь вищої освіти: *бакалавр*

Галузь знань: *24 Сфера обслуговування*

Спеціальність: *242 Туризм*

Освітня програма: *Туризм*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Л.Ю. МАТВІЙЧУК

«___» _____ 2024 р.

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ІВАНУХИ Єви Русланівни

1. Тема кваліфікаційної роботи *Розвиток музейного туризму Волинського регіону.*

Керівник роботи: к.пед.н., доц. ЗУБЕХІНА Т.В.

затверджені наказом вищого навчального закладу № 440/01-02 від 30.12.2023 р.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи – 01.06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: інформаційно-аналітичну базу дослідження становлять наукові праці, монографії та статті вітчизняних і зарубіжних авторів, присвячені питанням розвитку музейного та культурно-пізнавального туризму, його сутності, класифікації, функцій і ролі у формуванні туристичної привабливості регіонів. У роботі використано матеріали наукових конференцій, семінарів та інших фахових заходів, що висвітлюють сучасні тенденції функціонування музеїв як туристичних об'єктів, проблеми їх інтеграції в туристичні маршрути та інноваційні підходи до популяризації музейної спадщини.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади розвитку музейного туризму

Розділ 2. Розвиток музейного туризму в Україні

Розділ 3. Перспективи розвитку музейного туризму в Україні

5. Перелік графічного матеріалу:

Структура мережі музейних закладів. Кількість музеїв в розбивці по регіонах і формам їх власності. Музейні втрати України.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Розділ 1. Теоретико-методологічні засади розвитку музейного туризму</i>	доц. Зубехіна Т.В.		
<i>Розділ 2. Розвиток музейного туризму в Україні</i>	доц. Зубехіна Т.В.		
<i>Розділ 3. Перспективи розвитку музейного туризму в Україні</i>	доц. Зубехіна Т.В.		
<i>Висновки</i>	доц. Зубехіна Т.В.		
<i>Нормоконтроль</i>	доц. Дашук Ю.Є.		

7. Дата видачі завдання «02» січня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування вибору теми кваліфікаційної роботи</i>	до 15.12.2023 р.	
2.	<i>Огляд літератури та досліджування проблеми для написання кваліфікаційної роботи</i>	10.01.2024 р.	
3.	<i>Розділ 1. Теоретико-методологічні засади розвитку музейного туризму</i>	10.02. 2024 р.	
4.	<i>Розділ 2. Розвиток музейного туризму в Україні</i>	10.03. 2024 р.	
5.	<i>Розділ 3. Перспективи розвитку музейного туризму в Україні</i>	10.04. 2024 р.	
6.	<i>Висновки</i>	01.05. 2024 р.	
7.	<i>Формування і організація списку використаних джерел</i>	15.05. 2024 р.	
8	<i>Попередній захист кваліфікаційної роботи бакалавра</i>	20.05. 2024 р.	
9	<i>Нормоконтроль</i>	24.05. 2024 р.	
10	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	до 26.05. 2024 р.	
11	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту</i>	01.06.2024 р.	

Здобувач вищої освіти

Івануха Є.Р.

Керівник кваліфікаційної роботи

Зубехіна Т.В.

АНОТАЦІЯ

Івануха Є.Р. «Розвиток музейного туризму Волинського регіону». Рукопис. Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Туризм» спеціальності 242 «Туризм». Луцький національний технічний університет, Луцьк, 2024.

В роботі досліджено теоретико-методологічні засади розвитку музейного туризму. Проаналізовано теоретико-методологічні засади розвитку музейного туризму, досліджено сучасний розвиток музейної справи та музейного туризму.

Представлено пріоритетні напрямки розвитку національної музейної мережі, стратегічні напрямки розвитку та покращення функціонування музею після війни, адже, розвиток музейного бізнесу та туристичної діяльності є основною сполучною ланкою між культурою, історією та населенням. Форма подачі інформації, рівень комунікації співробітників і професіоналізм дозволяють аналізувати ефективність роботи установи. Розвиток маркетингу та інформаційних технологій дозволяє привернути увагу цільової аудиторії музею і звернути увагу на продукцію і послуги туристів.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Ключові слова: туризм, музей, музейний туризм, музейний бізнес.

ANNOTATION

Ivanukha E.R. "Development of museum tourism in the Volyn region". Manuscript. Bachelor's qualification thesis of OP "Tourism" specialty 242 "Tourism". Lutsk National Technical University, Lutsk, 2024.

The theoretical and methodological foundations of the development of museum tourism are explored in the work. The theoretical and methodological foundations of the development of museum tourism were analyzed, the modern development of museum business and museum tourism was investigated.

Priority directions for the development of the national museum network, strategic directions for development and improvement of museum functioning after the war are presented, because the development of museum business and tourist activity is the main connecting link between culture, history and the population. The form of information submission, the level of communication of employees and professionalism allow to analyze the efficiency of the institution. The development of marketing and information technologies allows attracting the attention of the museum's target audience and paying attention to the products and services of tourists.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions and a list of used sources.

Keywords: tourism, museum, museum tourism, museum business.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ	10
1.1. Понятійно-термінологічний апарат музейного туризму	10
1.2. Законодавча та нормативно-правова база діяльності музеїв в Україні.	13
РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	16
2.1. Музейні установи в системі туризму	16
2.2. Регіональні особливості музейного туризму	21
2.3. Сучасний розвиток музейної справи та музейного туризму	29
РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	36
3.1. Пріоритетні напрямки розвитку національної музейної мережі	36
3.2. Стратегічний напрямок розвитку та покращення функціонування музею після війни	41
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми дослідження. Розвиток музейного бізнесу та туристичної діяльності є основною сполучною ланкою між культурою, історією та населенням. Форма подачі інформації, рівень комунікації співробітників і професіоналізм дозволяють аналізувати ефективність роботи установи. Розвиток маркетингу та інформаційних технологій дозволяє привернути увагу цільової аудиторії музею і звернути увагу на продукцію і послуги туристів.

Ефективність отримання прибутку залежить від роботи дослідників та екскурсіводів. Розвиток музейного бізнесу залежить від керівника музею та завідувача відділом. Хороші менеджери шукають додаткові інвестиції, підписують угоди про міжнародне співробітництво і збирають бюджетні кошти на розвиток установ. Під час воєнного стану розвиток і форма підприємства залежать від керівника підприємства. Під час воєнного стану варто забезпечити комфортні умови праці та безпеку для співробітників. Розвиток музейного туризму є важливим напрямком для туристичної індустрії та культурного розвитку багатьох регіонів. Ось деякі ключові аспекти, які підтверджують актуальність цього напрямку:

1. Збільшення культурного інтересу: Зростаючий інтерес до культурних цінностей та історії стимулює попит на музейний туризм. Відвідування музеїв дозволяє туристам пізнавати нові аспекти культури та відкривати для себе унікальні колекції та експозиції.

2. Стимулювання економіки: Розвиток музейного туризму сприяє розвитку туристичної інфраструктури, такої як готелі, ресторани, транспортні послуги тощо. Це сприяє збільшенню економічних надходжень у регіон та підвищенню зайнятості.

3. Залучення нових аудиторій: Музеї стають цікавими для різних категорій туристів, включаючи сімейні відпустки, освітні тури, культурні та художні подорожі. Розвиток інтерактивних та експериментальних експозицій привертає нових відвідувачів.

4. Сприяння збереженню культурної спадщини: Музеї є важливими центрами збереження та популяризації культурної спадщини. Розвиток музейного туризму сприяє збереженню та реставрації історичних об'єктів та артефактів.

5. Продвиження місцевої ідентичності: Музейні експозиції часто відображають ідентичність та культурний дух регіону. Розвиток музейного туризму сприяє підвищенню патріотизму та гордості за свій регіон серед місцевого населення.

Стан вивченості проблеми. Наукові публікації в галузі музеєзнавства як виду діяльності в Україні. Реалізація туристичної діяльності в музеї та її оцінка представлені вітчизняними та зарубіжними дослідниками. Серед них Сокіл Т. Г., Плиска І. І., Чернишова Т. М., Покоłodна М. М., Бекетова О.В. У даній роботі дано кілька визначень екскурсійної діяльності, розглянуті питання створення нових механізмів проведення екскурсійної діяльності, деякі з яких вельми суперечливі.

Об'єктом даного дослідження є процес вдосконалення функціонування музею під час воєнного стану в Україні.

Предметом роботи теоретичне та методологічне обґрунтування розвитку музейного туризму та розробка стратегічного напрямку щодо вдосконалення діяльності музею в період воєнного стану.

Метою дослідження є пошук перспективних напрямів розвитку музейного туризму в період воєнного стану в Україні.

Для досягнення цієї мети поставлені наступні завдання:

- проаналізувати термінологічний апарат музейного туризму
- охарактеризувати регіональні особливості музейного туризму
- продемонструвати сучасний стан музейного туризму в Україні;
- визначити стратегічні напрямки розвитку та покращення функціонування музеїв після війни.

Перелік використаних у ході проведення дослідження методів. Для вирішення певних завдань і досягнення цілей був використаний ряд

взаємодоповнюючих методів дослідження: системний, порівняльний аналіз, статистичні методи, методи стратегічного аналізу (SWOT-аналіз). При аналізі літературних джерел використовувалися методи теоретичного узагальнення, порівняння та аналогії. В ході досліджень використовуються інтернет-ресурси, наукові професійні, навчально-методичні публікації вітчизняних і зарубіжних вчених з питань музейної справи та екскурсійної справи в Україні.

Джерела інформаційної бази дослідження. Інформаційна база складається з нормативно-правових актів, журнальних статей, електронних ресурсів, книг, статистичних економічних показників музейної діяльності, результатів досліджень вчених щодо впровадження інноваційних технологій в музейний туризм, матеріалів конференцій, звітів офіційних і неофіційних установ

Практична цінність одержаних результатів роботи полягає в тому, що запропоновані рекомендації та висновки можуть бути використані в програмах з розвитку музейного туризму в Україні та музеями.

Апробація результатів дослідження. Перспективні напрями розвитку музейного туризму в період воєнного стану в Україні було апробовано на I Всеукраїнській інтернет-конференція молодих учених та студентів «Перспективи розвитку туризму та сфери гостинності в Україні і світі» 21 травня 2024 р.

Структура роботи складається із вступу, трьох розділів, висновків та рекомендацій; містить 51 сторінки тексту. Список джерел включає 52 найменувань літератури.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Понятійно-термінологічний апарат музейного туризму

Формування і розвиток поняття «музей» було тривалим процесом. Більше 3500 років тому, в Стародавній Греції, музеєм називали храм або святилище, присвячене богині вічної молодості і краси, особливо Музі, яка шанувалася як покровителька мистецтва і науки. Пізніше це слово стало означати місце літературного, наукового та художнього обміну. У середні віки, коли традиції та інститути стародавнього світу були поступово забуті, поняття «музей» з властивим йому культурним контекстом перестало використовуватися.

Епоха Відродження дала цьому слову друге життя, але надала йому абсолютно нового значення. Музеями стали називати зібрання стародавніх пам'ятників і творів мистецтва, а пізніше стали називати зразки природного світу, що вважалися рідкісними і дивовижними, але вже в другій половині 16 століття. Термін «музей» використовується не тільки для позначення колекції предметів, але й для позначення місця, де ці предмети розміщуються, зберігаються та експонуються [2].

В інтерпретації поняття «музей» з'явилися нові аспекти, які асоціюються з освітою з питань рівних освітніх можливостей для всіх, поклонінням розуму і поширенням знань. Музеї варіюються від колекцій, відкритих для обмеженої групи людей, до установ, відкритих для широкої громадськості. Його відмінною рисою є не тільки наявність, зберігання і вивчення, а й презентація колекції.

Процес розвитку музею як соціокультурного інституту в XIX столітті добігає кінця. На початку 20 століття його часто визначали як колекцію предметів, що представляють інтерес для вчених, які систематизовані та відображені відповідно.

Що стосується наукового методу. Але потім демократизація музею призвела до того, що його визначення стало орієнтоване на ширшу аудиторію [2]. Сьогодні поняття «музей» має широке визначення з кількох причин. По-перше, це складний і багатовимірний характер самого музейного феномена. У ХХ столітті з'явився новий тип музеїв, де усвідомили необхідність збереження і експонування не тільки предметів, а й їх специфічного оточення, фрагментів історико-культурного середовища і видів людської діяльності – скансен заснований не на колекції традиційних предметів, а на пам'ятках архітектури. і народний побут, проявлений в природних умовах. Є також музеї, де в основному виставляються копії, а не оригінал.

Наступною причиною існування численних музейних пояснень є розвиток самої теоретичної музеєзнавчої науки і наявність різних дослідницьких методів для розуміння цього феномена. Нарешті, причиною багатовимірності визначення музею також є відмінність між цілями і завданнями, заради яких це визначення сформульовано.

Музей-це культурно-освітня установа, що володіє певними пам'ятками, предметами, корисними копалинами, документами минулого, званими експонатами. Музей вважається установою, яка виконує багатофункціональні функції зі збереження культурних та історичних цінностей, демонстрації пам'яток матеріальної культури та їх вивчення. [11]

Музей має деякі відмінності від інших туристичних об'єктів:

1. Музей розташований в будь-якій частині України. Метою музею є збереження та демонстрація історичних цінностей, пов'язаних з історією розвитку регіону. В експозиції музею представлені основні експонати, а решта зберігається у фондах. Фонд-це основний відділ музею, який відповідає за пошук та збереження експонатів [11].

2. Музей відкритий цілий рік. На території закладу можуть проводитися тематичні заходи, концерти, перформанси, виставки, фотороботи.

3. Музей використовує інструменти інтерактивної та доповненої реальності для задоволення потреб туристів [20].

В Україні діє класифікація музеїв, яка відповідає міжнародним стандартам. Кожен музей унікальний. Музеї діляться за профілем на типи, показані на рис. 1.1.

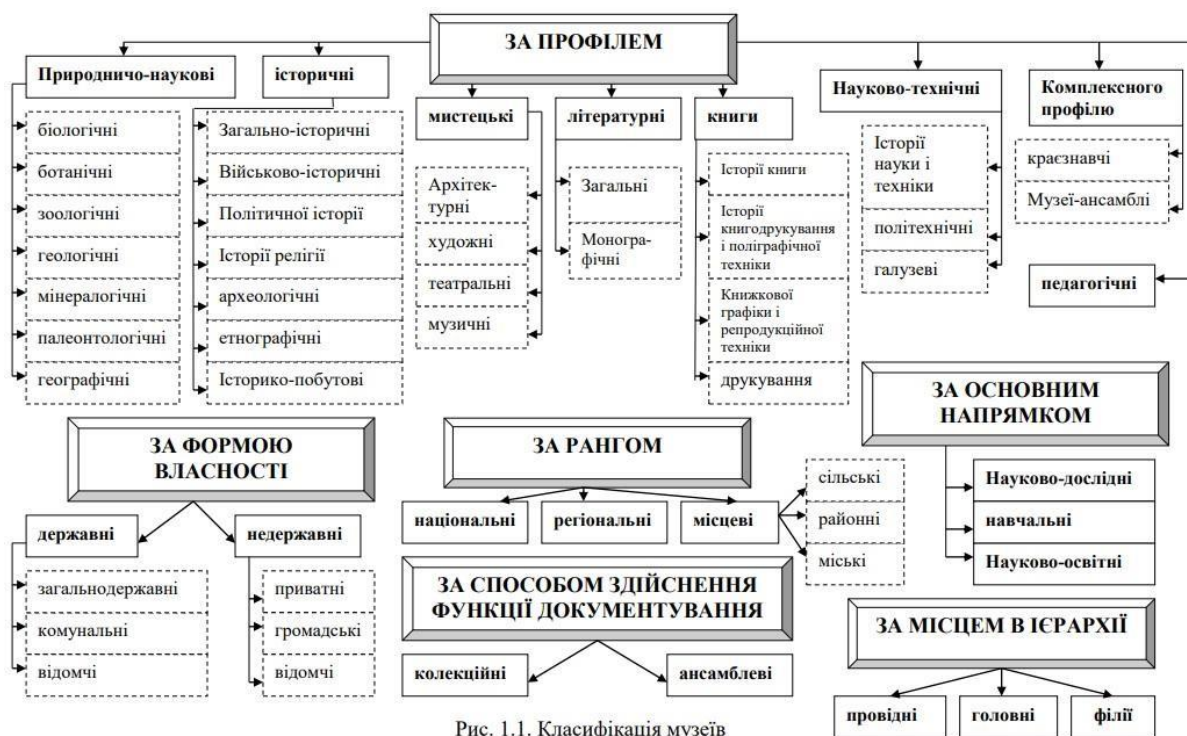

Рис. 1.1. Класифікація музеїв

Музей також ділиться за формою власності. За організаційно-правовою формою Національний музей є державним, корпоративним, муніципальним, відомчим або приватним. Більшість державних музеїв, які зареєстровані. Вони мають пряме бюджетне фінансування, а їх фонди включають в себе найцінніші колекції і скарби України. На відміну від Державного музею, муніципальний музей підпорядковується місцевій адміністрації і фінансується з місцевого бюджету. Існує також громадський музей, що знаходиться під опікою громадських об'єднань [21].

Адже приватні музеї належать приватним особам і утримуються за їх рахунок (наприклад, «ремісничий двір», Житомир). Колекція такого музею збирається зусиллями самих власників музею.

В європейських країнах ця форма власності є найбільш поширеною і доступною для громадськості, тому в нашій країні власності практично немає. Академічні музеї займають друге місце. Вони створюються в науково-дослідних інститутах і академіях. Це науково-дослідні кабінети, де студенти, практики або вчені можуть проводити дослідження. Третє місце займають освітні музеї, створені в школах і університетах. Кожна категорія музеїв популярна і має наукові та освітні цілі. Такі музеї поділяються на природні, наукові, освітні, літературні тощо [23].

В умовах цифровізації та глобалізації екскурсійного ринку з'являються нові стандарти і вимоги до музейної роботи. Головна мета співробітників музею-залучити якомога більше відвідувачів і туристів. Завдання екскурсовода-представити матеріали і новизну дослідження в доступному для туристів форматі. Екскурсовод повинен зацікавити слухача, ввести в курс справи і продемонструвати експонати під час розповіді [16].

На початку 20-х років ХХІ століття з'явився інтерактивний музей доповненої реальності. Музей використовує новітні технології, щоб допомогти відвідувачам краще розібратися в темі. Музеї можуть змінювати поїздки, місця та програми. Зазвичай такі музеї не проводять екскурсії. Основними співробітниками музею є власники, інструктори, водії та програмісти [16].

На території України є краєзнавчий музей, як місце для збереження історії краю в кожному регіоні. Згідно з державною статистикою України, станом на початок 2017 року в Україні налічується 576 державних музеїв, які зберігають частину Державного музейного фонду України.

1.2. Законодавча та нормативно-правова база діяльності музеїв в Україні.

Під час функціонування та здійснення туристичної діяльності музеїв керується нормативними документами та законодавчими актами [25, 26]. В

Україні музей продовжує свою діяльність відповідно до чинного законодавства. Основним аспектам музейного бізнесу є дотримання правових норм. Особлива увага приділяється веденню кадрового діловодства, роботі дослідників і рівню документального забезпечення. Об'єднаний музей підпорядковується місцевій адміністрації або департаменту. Вищі органи влади контролюють рівень дотримання вимог і рівень музейної документації.

Регламентуючі документи для співробітників об'єднаного музею представлені на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Нормативні документи працівників музеїв

Співробітники можуть вступити до профспілки за власним бажанням. Кожен із співробітників повинен нести повну відповідальність за роботу в музеї. Живопис і статут. Співробітник звітує про виконану роботу відповідно до трудового договору. Дослідникам та екскурсоводам рекомендується пройти курси підвищення кваліфікації. Музей може визначити норму обсягу робіт, описавши обов'язки співробітника. Співробітники отримують певне навантаження в розмірі кількості годин, які їм належить відпрацювати.

Менеджер і начальник відділу стежать за якістю роботи співробітників. У процесі роботи менеджер може направляти співробітників по обміну в зарубіжні музеї і сприяти підвищенню кваліфікації співробітників. Керівник має можливість координувати роботу співробітників та експозиції, підписувати угоди про співпрацю у проекті та участь музею.

РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Музейні установи в системі туризму

21 століття стало епохою інтеграції різних сфер суспільства. Яскравим прикладом можуть служити туризм і музеї. Завдяки музею туризм займає одне з головних місць у світовій економіці і став фінансовою основою для функціонування готелів, ресторанів, невеликих виробництв і самого музею. Крім того, музей свого часу зробив значний внесок у підвищення соціального статусу регіону, прийнявши рішення про розвиток інфраструктури, такої як дороги, готелі та системи громадського харчування, створюючи нові робочі місця. Ці симбіотичні відносини позитивно вплинули на розвиток світової економіки та суспільства. Вони сприяли збільшенню числа музеїв, які приваблюють відвідувачів не тільки своєю тематикою (культура, історія, наука, мистецтво), а й у сфері загальної освіти. Музей став одним з основних місць відпочинку іноземних туристів [3].

Зараз важко переоцінити значення історії та культурної спадщини в житті людства. Для людини природно зберігати історичні спогади про минуле. Це підвищує його авторитет в очах самого себе і оточуючих. Це те саме, що характеристики як окремої людини, так і суспільства в цілому. Сьогодні ніхто не заперечує той факт, що туризм переживає період розквіту. Для потенційних мандрівників створені всі умови: зручний швидкісний транспорт, безліч готелів, послуг, багата гастрономія і сучасні курорти. При цьому історична спадщина людства в тій чи іншій мірі «задіяно» в цьому процесі. Воно затребуване і мотивує людей подорожувати по світу в пошуках цікавих місць, історичних подій і т.д. починаючи з 2020 року, найрізноманітніші форми туризму розвиваються відповідно до поточної ситуації споживання в світі, яка є невід'ємною частиною сучасності. Сьогодні туризм розвивається безпрецедентними темпами порівняно з іншими галузями.

Очевидно, що ринок туристичних послуг розвивається дуже динамічно, попит на нього повністю реалізований. У цьому контексті інтерес до культурного туризму на внутрішньому ринку та туризму, пов'язаного з Національною спадщиною, також зростає. Крім того, зростає інтерес до нашої власної історії. Тому зараз наш інтерес до історичної спадщини відіграє важливу роль у розробці нових маршрутів і в тому, як ми проводимо вихідні та вихідні дні у вихідні дні.

Музеї по всьому світу є своєрідними хранителями культурної та народної спадщини. У той же час, крім традиційних функцій музейних кураторів і наукових центрів, все більшого значення набуває інтерактивна частина. Для сучасних відвідувачів та мешканців міста захоплюючий та унікальний музей знає, як ефективно взаємодіяти з відвідувачами. Варто надати відвідувачам різноманітні враження: Візуальні, сенсорні, естетичні, розважальні та освітні.

Музей відіграє виняткову роль у динаміці потоку туристів. Вони є ресурсом, який приваблює туристів своїм потенціалом та цікавістю. Можливість користуватися музеєм цілий рік підвищує його значимість в туристичному секторі, оскільки дозволяє розширити сезонний асортимент екскурсій.

Багато музеїв все ще шукають своє місце в багатогранному культурному просторі. Серед безлічі різноманітних музеїв виділяються ті, які дозволяють відвідувачам ближче познайомитися з експонатами,

- Інтерактивні музеї. Новим і особливо актуальним на сьогоднішній день є онлайн-музей, де ви можете познайомитися з будь-якою країною світу, розглядаючи тисячі різних експонатів, не виходячи з дому. Саме по собі поява цих нових видів доводить, що музей є важливим туристичним напрямком, яке постійно розвивається відповідно до інтересів сучасних туристів.

Безумовно, музей є найбільшою скарбницею справжніх історичних, матеріальних і духовних культурних реліквій. Це також важливий

туристичний напрямок. Зрештою, більшість туристів приїжджають в країну саме для того, щоб відвідати найвідоміші музеї. Крім того, навіть туристи

Подорожуючи з іншою метою, він обов'язково відвідає цікаві музеї в нових країнах і містах. Яскравим прикладом може служити знаменитий Паризький Лувр, який є найбільшим музеєм у світі і найбільш відвідуваним. Художня колекція Лувру налічує понад 35 000 експонатів і продовжує залучати в свої зали нових відвідувачів.

У багатьох музеях запрошуються музиканти, шеф-кухарі, декламатори та народні майстри з усього світу, і стало традицією організовувати народні фестивалі, які добровільно збираються разом, щоб заявити про себе та продемонструвати свою творчість. Створені парки розваг, творчі майстерні, музичні виставки та інтерактивні освітні презентації. Виставкові заходи часто доповнюються майстер-класами, які запрошують відвідувачів спробувати свої сили у відтворенні світових шедеврів. Аерокосмічні програми та виставки також набирають широкої популярності. Відвідувачі можуть ознайомитися з механікою польоту і провести наочну демонстрацію на моделі. Наявність кінотеатру в музеї, де постійно демонструються науково-популярні відеоролики та фільми, не є новим. Історія представлена у формі реконструкції, історичної драми, що робить її більш цікавою і живою, дозволяючи і заохочуючи взаємодію з експозицією в повному розумінні цього слова. При цьому головним об'єктом музейної турботи стали діти. У них є можливість взяти участь в різних експериментах, зібрати Набори віртуальних марок, розробити власний дизайн марок, познайомитися з дрібними ссавцями і поспостерігати за годуванням риб. Для активних і енергійних дітей організовують полювання за скарбами. [4]

Водночас обсяг інформації та технологій є другим важливим елементом у діяльності музею. Щоб не відставати від часу, багато музеїв оцифровують свої експонати та експозиції в Інтернеті та роздруковують їх на 3D-принтерах. В даному випадку перевага віддається технічній компетентності

та креативності співробітників музею в організації дозвілля, інтересам до виставок і т.д. [15].

Музей вже давно вийшов за рамки виставкової діяльності і став місцем дозвілля, освіти та культурного збагачення. Їх виставки стали більш активними, відкритими для відвідувачів і цікавими з маркетингової точки зору. Інтерактивні музеї набирають популярність. Люди можуть торкатися експонатів, а у виставковому залі немає табличок із написом «Не чіпати руками». Діти розглядають експонати, вивчають Експонати виставки, проводять експерименти, розвивають знання і логічне мислення. Крім того, музей покликаний стати місцем відпочинку для людей різного віку і сімейним центром науки, освіти і розваг. Вони не тільки модернізували традиційний спосіб роботи, а й впровадили нові види послуг: організацію нарад, ділових зустрічей, весіль, днів народження і т.д. Музей доступний людям з обмеженими можливостями, які зазнають фінансових труднощів (методи волонтерства), використання технічних засобів, усунення мовних бар'єрів.

Ця зміна має значні економічні наслідки. Модернізація музейного сектора в розвинених країнах світу сприяє збільшенню числа відвідувачів і надходжень до бюджету. Музей пропонує роботу в суміжних областях.

Звичайно, ринкова економіка існує за досить простими законами попиту та пропозиції: для того, щоб щось працювало добре, на цей товар чи послугу немає попиту. Досвід інших країн показує, що є попит на туристичні продукти, пов'язані з музейним бізнесом.

Для залучення музеїв і культурної спадщини в туристичний сектор виникають додаткові проблеми. Зі збільшенням відвідувачів фізичне збереження музейних колекцій опиняється під загрозою.

Проблемою залишається створення музеїв, які з'являються без урахування їх майбутнього завантаження. Чому незвичайні музейні заходи не практикуються за своєю тематикою: для залучення потоку туристів.

Безсумнівно, поки така небезпека може загрожувати тільки найвідомішим музеям і місцям. Решта не менш цікаві об'єкти історичної та культурної спадщини не використовують повною мірою свій потенціал. Однак проблеми є, і загроза безпеці та збереженню пам'ятника вважається однією з найактуальніших [1]. Крім того, це безпосередньо пов'язано з впливом потоку туристів, які прямують до місць, багатих історичними пам'ятками. До цього часу туристична індустрія зосереджувалась на успішних варіантах, іншими словами, на найбільш відомих проектах. Сьогодні необхідно розвивати такий туризм, спрямований на заохочення зацікавлених людей. Якщо є люди, які допомагають побачити їх красу, то, звичайно, потрібно розуміти, як людей приваблюють незвичайні можливості і вони спалахують тільки при погляді на маловідомі скарби. Тоді з'являється Нова практична можливість познайомити публіку зі спадщиною, яка часто забувається в природному середовищі існування.

У дуже швидко мінливому світі музеям необхідно адаптуватися до нових умов. Варто звернути увагу на новітні методи роботи, вибравши сучасну позицію, тісно пов'язану зі Стратегією сталого розвитку. Це допоможе музею, об'єктам історико-культурної спадщини стати кращим місцем для проведення дозвілля та оздоровлення, враховуючи наявні в їх розпорядженні багаті ресурси.

Вони повинні заплутати думки Відвідувачів, включити їх уяву, відчутти себе першовідкривачем цікавого об'єкта і бути готовими пізнавати його далі.

Саме тому в останні роки уявлення про роль музеїв у житті людей у світі, особливо в європейських країнах, дещо змінилося. Вони вивчаються не тільки як колекція артефактів, але і як установа, яка зацікавлює відвідувачів знайомством з культурними та історичними цінностями країни, організовує цікаве дозвілля і є важливим об'єктом туристичного ринку. З давніх часів в музеї виставлялися рідкісні культурні об'єкти і свідоцтва відвідувань стародавніх людей, цінні папери і дуже дорогі твори мистецтва відомих майстрів світу. Тому, звичайно, при постійному розвитку вони не втратили

своєї привабливості і представляють цінну пізнавальну інформацію про регіон, що в цілому є солідною часткою для розвитку туризму в будь-якій країні.

2.2. Регіональні особливості музейного туризму

Україна з'явилася на карті Європи як багатонаціональна держава, населена різними національностями, багата історичною спадщиною. Крім українців, в нашій державі проживають і інші народи зі своєю історичною та культурною спадщиною. У деяких його куточках зберігаються і реставруються унікальні самобутні традиції, властиві жителям того чи іншого регіону. Відповідно до цього, в різних регіонах України існують окремі музейні установи різного профілю і культурних напрямків, які доносять до нащадків особливості історії, культури, побуту і мистецтва цього регіону.

Водночас у великих містах формуються унікальні музейні центри, зміст та фонди експозиції стають більш універсальними, а історична та культурна спадщина великих регіонів нашої держави зберігається.

Однак, незважаючи на те, що ці музеї володіють значними фондами з історії та мистецтва різних культур і національностей, культурне та етнічне оточення регіону, в якому вони розташовані, дозволяє розглядати музеї України в контексті етнічних регіонів, в яких вони зародилися і розвивалися [2].

Полісся

Поліський регіон займає територію Київської, Чернігівської, Сіверської та частково Житомирської областей. На цих територіях знаходиться великий історичний і культурний центр - Київ, який включає в себе музейні установи світового рівня. Територія іншого регіону Полісся характеризується переважанням церков-музеїв та об'єктів культурної спадщини, а також зразків культури і мистецтва колишнього слов'янського світу.

Музей Гетьманщини в Києві

Музей Гетьманщини був заснований у 1993 році. У 4 залах представлені унікальні реліквії, документи та особисті речі, пов'язані з життям гетьманів Івана Мазепи, Богдана Хмельницького, Пилипа Орлика та Павла Скоропадського. Зал докладно розповідає про життя гетьмана, етапи визвольної боротьби українського народу, самобутність держави та становлення державності Діяльність державного діяча України Симона Петриури та його соратників широко висвітлюється в музеї.

Волинь

Територія Волині охоплює набагато більшу територію, ніж сучасна Волинська область. Межі області простягаються на сусідню територію Польщі, а також на Рівненську область і частково на Житомирську область. Ця область дуже давня і насичена історичними подіями. Великий вплив Польщі, унітаризму та католицизму призвів до формування культурного середовища регіону. Але музей Волині лише частково відтворює історію сусідньої держави. Регіон багатий своїми культурними традиціями та історичними подіями.

Музей волинської ікони в Луцьку

Музей волинської ікони, відкритий у Луцьку в 1993 р., налічує понад 600 ікон, заснованих на іконографічній колекції Волинського краєзнавчого музею. Експозиція музею побудована за принципом тематичного та хронологічного порядку. Основу колекції складають ікони XVI-XVIII століть, що характеризують основний напрямок розвитку Волинського іконопису протягом майже трьох століть, колекція Волинської іконографії, унікальна з точки зору мистецького зв'язку Волинської живописної школи та композиції особливих пам'яток, внесла значний внесок за створення Фонду мистецької спадщини Волині, одного з найстаріших і самобутніх історико- культурних регіонів України.

Перлиною музею є унікальна пам'ятка візантійського мистецтва і Холмська чудотворна ікона Божої Матері XI-XII століть. У 2000-2009 роках ікона була передана музею мешканкою Луцька Надією Горлицькою.

Галичина

Етнічні землі Галичини включають Львівську, Івано-Франківську та частину Тернопільської областей. Назва походить від колишньої столиці Галичини - Волинського князівства – колишнього Галича. Культурні елементи України та Польщі тісно переплетені на території Галичини. Ці особливості лягли в основу створення музею. Долинський краєзнавчий музей «Бойківщина»

Долинський краєзнавчий музей «Бойківщина» Омеляна і Тетяни Антонович був заснований в 1997 році. Серед матеріалів його експозиції цікаві археологічні знахідки, зняття праці та побуту минулого, значна кількість бойківського одягу та вишивок. У музеї представлені документи, що висвітлюють різні події в історії регіону, стародруки, видані в Україні, Образотворче українське та народне мистецтво. В даний час на базі музею розроблено кілька туристичних маршрутів для залучення туристів [8].

Закарпаття

Ця етнічна територія розташована в межах Закарпатської області. На це великий вплив справили його унікальна природа і географічне положення, близькість до кордону з Угорщиною і розвиток унікальних культурних традицій гірських народів. Ряд подробиць про їх звички і повсякденному житті були включені в енциклопедичні словники різних європейських країн.

Закарпатський обласний краєзнавчий музей в Ужгороді

Закарпатський обласний краєзнавчий музей був заснований 20 червня 1945 року. Колекція музею налічує понад 5000 експонатів, у тому числі твори живопису, графіки, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва. Він складається з 2 розділів: національне мистецтво XV століття - поч.зарубіжне мистецтво XXI і XV-XX століть. У розділі національне мистецтво « представлені роботи українських художників. Серед найбільш ранніх

пам'яток цієї частини колекції-іконописні твори XVII-XVIII століть. Це роботи професійних іконописців, які демонструють високу професійну майстерність, а також роботи неназваних авторів.

У музеї широко представлені роботи художників, скульпторів, графіків, майстрів Закарпатського декоративно-прикладного мистецтва. Зарубіжні твори мистецтва виділені в окремий розділ. У музеї зберігається найповніша колекція угорського мистецтва XVIII-початку XX століття в Україні.

Буковина

Територія Буковини майже повністю знаходиться в межах Чернівецької області. На цю територію великий вплив справила її близькість до Румунії і тривале перебування у складі Галицько-Волинського князівства. Буковинці володіють унікальними культурними традиціями етнічних груп і розвиваються як унікальна самобутня національна група, яка широко представлена обласними музейними установами.

Музей буковинської діаспори в Чернівцях

Музей містить велику кількість документальних матеріалів, енциклопедичної літератури та художніх альбомів, пов'язаних з історією, розвитком та сучасним життям корінного населення Буковини. Його експозиція починається з матеріалів, що розповідають про міграційний рух в Буковині в кінці XIX століття. Інший розділ експозиції присвячений імміграційному процесу 2-ї та 3-ї хвиль імміграції, який призвів до появи українців, у тому числі буковинської діаспори.

Тут є зали, присвячені діяльності Діаспори в країнах найбільших поселень: Америці, Канаді, Південній Америці, Австралії та країнах Європи. Також представлені матеріали про єврейських іммігрантів з Буковини [2].

Поділля

Подільська область розташована на території Вінницької, Хмельницької та частково Тернопільської областей. З давніх часів це була територія селян і селянок, які освоювали землі лісостепів і північних степів. Головною культурною та музейною спадщиною Поділля є власність польських панів,

меморіальний музей видатних діячів української та зарубіжної історії, пам'ятка архітектури скіфського періоду і т.д. західна частина області найбільш багата історичними подіями, пов'язаними з Галицько-литовським періодом історії України.

Державний історико-архітектурний заповідник «Збараж»

Збараський природний заповідник був створений в 1994 році на території старовинного замку. У ньому розташовані зали з тематичними експозиціями, виставки, художні галереї та музейні відділи. На першому поверсі розташована виставка «Регіональна Археологія та етнографія», на якій представлена велика кількість експонатів, знайдених під час численних археологічних розкопок і зібраних в етнографічних експедиціях.

Наддніпрянина

Наддніпрянина належить до Центрального регіону нашої держави. В її межах розташовані південь Полтавської та Черкаської областей, Київська та Чернігівська області. У культурному відношенні регіон розділений на меморіальний музей, присвячений пам'яті Тараса Шевченка, музей Переяслава Хмельницького, музей, присвячений українському способу життя і культурі.

Національний історико-культурний заповідник «Чигирин»

Заповідник розташований у колишній столиці Богдана Хмельницького-Чигиринському воєводстві, біля підніжжя Замкової (Богданової) гори, на місці дерев'яних церков XVII-XVIII століть. І залишків козацької фортеці. На честь захисників Чигиринської фортеці на горі в 1912 році на цьому місці був встановлений кам'яний хрест. Неподалік споруджено величний пам'ятник Богдану Хмельницькому. На території заповідника було відкрито музей Богдана Хмельницького, присвячений військовій, державній та зовнішньополітичній діяльності гетьмана, історії гетьманської столиці та подіям національно-визвольної війни українців у середині XVII століття. Колекція музею налічує близько 2000 експонатів. Основні місця в колекції

займають пам'ятки козацької доби: Зброя та спорядження, предмети декоративно-прикладного мистецтва, монети та предмети побуту. [11]

Слобожанщина

Це історична назва земель крайньої північно-східної частини України, розташованих на території сучасних Харківської, Сумської, на півночі Донецької та Луганської областей. Слобожанщина характеризується тісним зв'язком українського і російського етносів, переплетенням культурних коренів та історичних доль. Особливості розвитку музейної діяльності в регіонах визначають розвиток музейної діяльності, і відносини між іншими установами і двома країнами спеціально вивчаються.

Запоріжжя виникло як окрема територія України завдяки поширенню козацтва, будівництву Запорізької Січі та підпорядкуванню сусідніх територій Війську Запорізькому. Ця територія розташована в межах сучасних Запорізької, Дніпропетровської областей та частково Полтавської, Кіровоградської, Херсонської, Миколаївської та Донецької. Основні музейні установи регіону пов'язані з січовим і запорізьким козацтвом, і найвідомішим з них є музей-заповідник на острові Хортиця.

Світловодський міський краєзнавчий музей. Сьогодні Світловодський міський краєзнавчий музей є важливою культурною установою міста на штучному морі. Фонд музею становить понад 4 тисячі експонатів.

Донечина

Цей регіон займає територію Донецької, Луганської, частково Дніпропетровської та Запорізької областей. Значного розвитку Регіон домігся тільки в 19 столітті, коли на базі вугілля і залізних руд був сформований потужний промисловий парк. У культурному відношенні донецький регіон тяжіє до сусідніх регіонів росії і кубані, історія яких пов'язана з епохою інтенсивної індустріалізації. Музейні установи регіону в основному присвячені розвитку промислового виробництва та благоустрою території, тут є історичні та пам'ятні музеї, що розповідають про життя видатних діячів сучасної історії, а також музейні комплекси.

Музей історії та розвитку Донецької залізниці

Музей історії та розвитку Донецької залізниці в Донецьку відкрився до 130-річчя утворення Донецької залізниці в 2000-8-4 роках. Понад 2000 експонатів представлені документами, нагородами, уніформною, залізничною технікою та обладнанням, старими фотографіями та іншими колекційними матеріалами. У колекції музею є видання, присвячене 25-річчю Катерининської залізниці 1909 року.

Співробітники музею працюють над збором і реставрацією старовинної залізничної техніки. Всього в музеї налічується 25 незвичайних транспортних засобів. У музеї знаходиться паровоз 1929 року випуску «Б-2062», який також називають «Зозуля». Раніше він знаходився в міському парку. Це єдиний збережений експонат у Східній Європі [2].

Регіон Північного Причорномор'я

Цей регіон виник на території сучасних Херсона, Миколаєва, частково в межах Одеси та південної частини Запорізької області. Це багатонаціональні землі, які активно заселялися тільки в кінці XVIII-початку XIX століть. Однак вони багаті історичним минулим, пов'язаним з утворенням давньогрецьких колоній і впливом Стародавнього Сходу. Більшість музеїв регіону присвячені цим подіям.

Херсонський музей місцевих традицій. Музей був заснований в 1898 році в приміщенні Херсонської публічної бібліотеки. До 1909 року музей став власністю міста, а в його колекції налічувалося понад 16 000 музейних експонатів. Незабаром він отримав ще один будинок, де відкрилася нова експозиція старожитностей Херсонської області.

Фонди музею включають унікальну колекцію кам'яних статуй, зібраних і подарованих відомим колекціонером Суручаном, а також орнітологічні, ентомологічні та карпологічні колекції. Ці колекції мають природне, наукове, культурне, історичне та пам'ятне значення. У музеї зібрані унікальні матеріали, що відображають історію звільнення регіону від панування турецьких татар. Це експонати документального фільму: плани, карти,

креслення, зразки зброї, військової техніки XVIII століття. В результаті діяльності музею був створений природний кабінет, в якому за короткий час зібрано величезну кількість матеріалів по флорі і фауні півдня України та Бессарабії. До складу нинішнього музею входять Каховська філія, Бериславський відділ історії району та Генічеський краєзнавчий відділ. [2]

Таврія

Таврія належить до унікального етнічного регіону України. Вона займала Кримський півострів і стала осередком розвитку стародавніх цивілізацій, давньогрецьких колоній і Кримського ханства. Тісне переплетення культур різних народів, унікальна природна спадщина і великий інтерес до регіону з боку видатних діячів культурного простору Східної Європи привели до формування в Таврії унікального музейного ресурсу. Тут знаходяться численні музеї видатних письменників, поетес, прозаїків, художниць і композиторів, археологічні та етнографічні музеї стародавніх народів, палацові комплекси, сади українських і російських дворян.

Фортеця Каламіта. Історико-археологічний заповідник Херсонес

Він розташований на східному березі річки Чорна в південно-західній частині монастирської скелі. Комплекс включає стіни та вежі середньовічної фортеці Каламіта, руїни християнського печерного монастиря біля підніжжя скелі. Це пам'ятка середньовічної архітектури національного значення. У Каламіті налічується понад 200 штучних печер. Верхня, найстаріша, була пов'язана з обороною форту. Нижня мала господарське призначення [2].

Бессарабія і Буджак

Бессарабія займає землі Одеської області і розкинулася на території сучасної Молдови. Ці землі зазнали значного румунського впливу, оскільки почали інтенсивно освоюватися тільки в XIX столітті. Як і в інших регіонах Причорномор'я, заснування Музею Бессарабії є не тільки румунським центром історії регіонального примирення і колонізації, війни на Чорному морі, етнічного середовища, а й історичним центром України.

Одеський археологічний музей Національної академії наук України

Експозиція музею складається з 6 розділів: 1) Північне Причорномор'я при первіснообщинному ладі; 2) племена скіфо-сарматського періоду; 3) стародавні міста Північного Причорномор'я; 4) Північне Причорномор'я періоду ранніх слов'ян і Велике князівство Київське; 5) золота комора; 6) пам'ятки культури Стародавнього Єгипту.

У колекції музею налічується понад 15 мільйонів експонатів. Серед них безліч унікальних речей: античні барельєфи, скульптури, фризи, найбільша колекція кіпрської пластики в нашій країні, античні вазы і велика колекція ольвійських старожитностей. 1. У золотій коморі музею зберігається одна з найбільших грошових колекцій в Україні. Серед 5 мільйонів монет є такі рідкісні речі, як златник Володимира Святославича, Золотий статуетка Пантікапея і унікальні Орловські скарби золотого фазана 5 століття до н. е. У музеї також представлена єдина в Україні колекція єгипетських старожитностей, римські та візантійські банкноти, венеціанські шабіни, Арабський халіфат. дирхем, Срібна Київська гривня, монети Золотої Орди, угорські золоті дукати, а також золото і срібло. Музей спільно з Одеським археологічним об'єднанням видає збірник наукових праць.

2.3. Сучасний розвиток музейної справи та музейного туризму

З моменту здобуття незалежності Україна зосередила свої зусилля на відновленні втрачених історичних і духовних святинь, які протягом століть ставали символами національної єдності і гордості, відродженні і зміцненні національних традицій, народної культури і мистецтва. Після припинення діяльності Комуністичної партії і скасування законодавчих положень про провідну роль у розвитку держави музейні установи ідеологічної спрямованості були закриті або істотно переглянуті в плані експозицій. Тому вони припинили їх діяльність, зоерема, численні музеї Леніна, музеї

революційних подій і діяльності партійних організацій, експозиції та фонди краєзнавчих та історичних музеїв втратили свої застарілі методи формування і змістовне наповнення. Єдиним типом музеїв, який не повністю втратив свою радянську спадщину, є музей Великої Вітчизняної війни (пізніше перейменований в музей Другої світової війни). Але, тим не менш, їх експозиція зазнала певних змін у бік висвітлення історичної правди про військові дії європейських країн у різних містах і селах України, яка на той момент стала доступна на основі розсекречених документів і літописних матеріалів.

Основні зусилля музейних установ стали спрямовуватися на відновлення історичної пам'яті українців, їх національного духу, духовності та культури. Саме тому він розташований на території колишнього музею атеїзму і художнього музею, в якому зберігалися Історичні церковні цінності, Музей ікон, музей дзвонів і т.д. після відкриття його робота більше не ґрунтувалася на матеріалістичному світогляді. Найбільш відомими з них є Музей історичних коштовностей України, музей дзвонів та музей ікон у Києві, музей волинської ікони у Луцьку та Церковний музей у Чернігівській області. Більшість православних храмів, які не використовувалися за своїм первісним призначенням, були повернуті Православній Церкві, а зруйновані святині почали відбудовуватися заново [2].

Численні місцеві історичні музеї почали проводити серйозну роботу зі збору та збереження предметів національної самобутності регіону. Вони вивчають особливості історичного одягу регіону, знаряддя праці, національні пісні та музичні інструменти, а також займаються відродженням ковальства, гончарства, декоративно-прикладного мистецтва та народних промислів. Стали з'являтися музеї окремих етнічних груп українського народу, наприклад, музей-садиба лемківських в Закарпатті, Музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття в Коломиї, Музей народного мистецтва і побуту Гуцульщини, краєзнавчий музей «Бойківщина» в Косові, Доріна та ін.

Ряд музеїв присвячений видатним діячам української історії та культури, діяльність яких була невідома, заборонена або непомітно створена за радянських часів. Серед них музей-садиба Михайла Грушевського в селі Криворівня та музей Львова, а також музей Олекси Довбуша в Івано-Франківську. Існуючий меморіальний музей пропонує новий погляд на видатних діячів історії, науки і культури України та світу, вільний від ідеологічних догм.

Також з'явилося багато музеїв, що висвітлюють трагічні сторінки сучасної історії. Серед них музей Чорнобиля і музей героя-афганця в Києві, музей генерала-корнета УПА Романа Шухевича у Львові, молотків, сільський музей Тернопільської області «Молотківська трагедія» та багато інших музеїв [2].

Поява віртуальних музеїв стало новим явищем музейного життя. Вони представлені як онлайн-версія музею реальності (Національний музей

Чорнобиля, Національний музей історії Дніпра ім. Д. і. Яворницького, Острозький замок, Музей Волинської ікони, заповідник Полтавської битви, Музей Гетьманщини тощо), а музей створено лише у віртуальному просторі (Музей Ігоря Сікорського). Але поки що далеко не всі сторінки української історії та видатні особистості знайшли відображення в музейних колекціях та експозиціях. Так, досі немає музеїв національного рівня, присвячених боротьбі українського народу за визволення, немає музеїв багатьох видатних співвітчизників, які прославилися у світі своєю діяльністю в різних галузях - вченого Володимира Вернадського, лауреата Нобелівської премії з хімії Теодора Добржанського, танцюриста Сержа Лифаря та інших. Але Україна володіє значними резервами для зростання мережі музейних установ, особливо в регіонах, багатих історичними та культурними подіями. Активізація музейної діяльності на цих землях з метою розвитку туризму є актуальним завданням культурного і духовного відродження України на сучасному етапі її розвитку [2].

З моменту проголошення незалежності держави (1991) в Україні спостерігається поступальна динаміка збільшення кількості музейних установ. У цьому процесі можна виділити 2 періоди особливо швидкого зростання кількості музеїв.

Перший (1991-1995) пов'язаний з демократизацією суспільства, звільненням духовного життя від ідеологічних обмежень і прагненням людей до самоідентифікації і самовизначення. Досвід цього періоду спростовує марксистські трактати про примат суспільного буття по відношенню до суспільної свідомості. Незважаючи на системну кризу, гостру нестачу фінансових ресурсів, дефіцит товарів і відсутність матеріальної підтримки з боку держави, значна кількість музеїв з'являється з ініціативи громадськості як вираз національно розкутого духу, який століттями не мав можливості проявити себе. У перші 5 років існування незалежної України, якщо об'єкти матеріального і нематеріального виробництва будуть значно скорочені, кількість музейних установ збільшиться на 100 одиниць. Найбільший абсолютний приріст кількості музеїв спостерігається в східних і центральних регіонах - Запоріжжі, Донецьку, Луганську, Черкасах, Кіровограді та Вінниці, які за радянських часів піддавалися серйозному ідеологічному тиску.

Другий період (2006-2010) був результатом послідовної державної політики музейного будівництва, що проводиться В. Ющенком. За цей час кількість музейних установ збільшилася на 109 одиниць. З отриманням бюджетних коштів максимального абсолютного приросту музейної бази домоглися регіони з унікальними ресурсами з різних регіонів України, зокрема Автономна Республіка Крим, Дніпропетровська, Харківська, Житомирська, Хмельницька, Львівська, Тернопільська області та Київ.

У період з 2011 по 2020 рік кількість музейних установ дещо збільшилася. На цю тенденцію вплинули військові дії в Луганській і Донецькій областях, анексія Кримського півострова. За таких обставин

неможливо забезпечити облік діяльності музеїв, розташованих на непідконтрольних Україні територіях.

За роки незалежності мережа музеїв в Україні збільшилася майже в 3 рази. Найвищі темпи зростання числа музеїв спостерігалися в Західному і Центральному регіонах, які за часів тоталітарного режиму мали найменшу кількість установ і характеризувалися значним національним підйомом в роки національної єдності - Тернополі, Волині, Житомирі, Кіровограді, Хмельницькому [2].

В даний час в Україні налічується близько 5000 музеїв, з яких 35% - Історичні, 34% - комплексні, 14% - художні, 10% - літературні, 7% - природні і 2.1). Державні історико-культурні заповідники створюються на базі особливо цінних нерухомих пам'яток, які занесені до Державного реєстру. Національний заповідник «Софія Київська» (1037), Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник (1051) і Національний заповідник «Херсонес Таврійський» (IV ст. до н. е.-XII ст. н. е.) відносяться до світового класу і включені до Списку ЮНЕСКО.

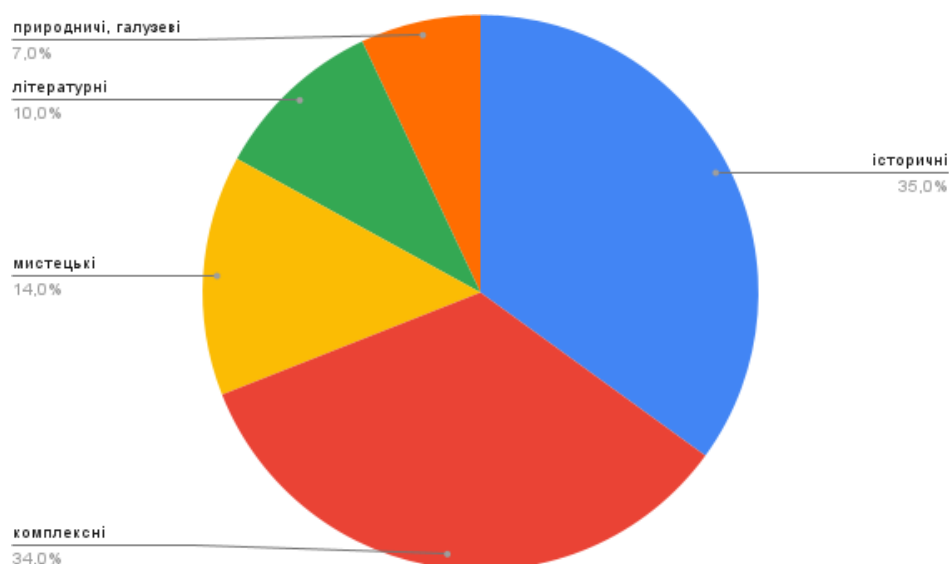

Рис. 2.1. Структура мережі музейних закладів

На рисунку 2.2 показано кількість музеїв в розбивці по регіонах і формам їх власності до початку війни з росією.

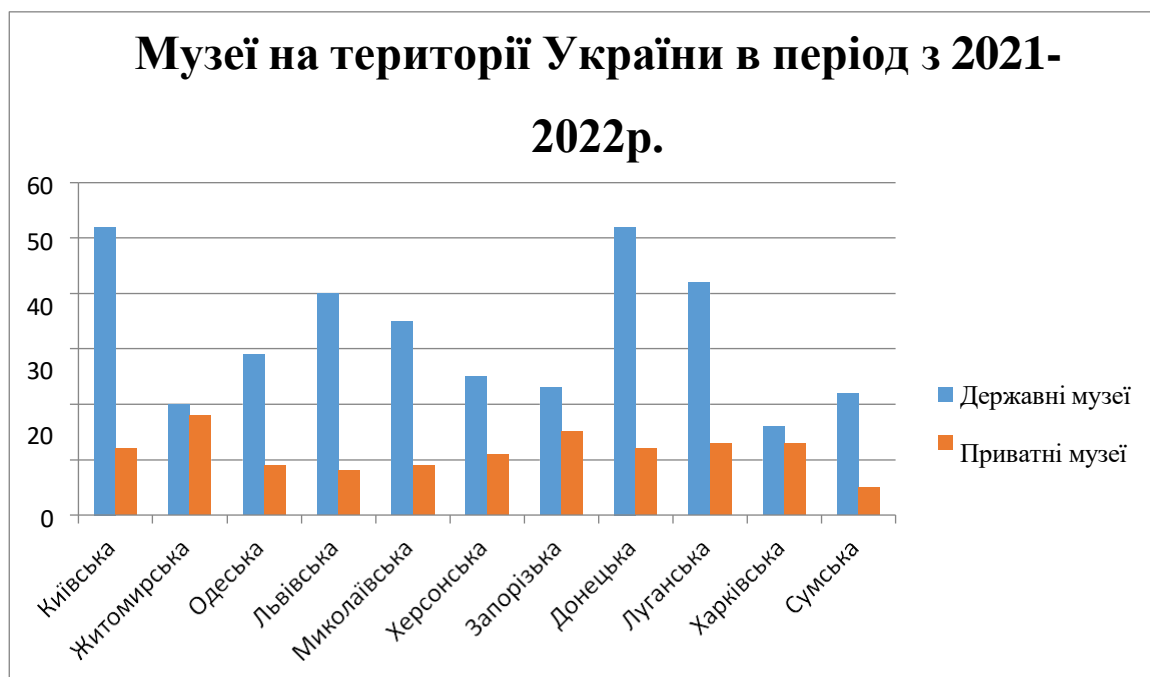

Рис. 2.2. Кількість музеїв в розбивці по регіонах і формам їх власності.

До введення воєнного стану в Україні налічувалося близько 1000 музеїв. Музеї в Києві, Донецькій і Луганській областях стали найбільшими центрами розвитку музейного бізнесу. На рисунку 2.2 представлені порівняльні характеристики державної та приватної власності на музеї.

Музейний бізнес набрав обертів і почав залучати додаткові інвестиції в розвиток установи. Ще до введення воєнного стану в Україні розпочався конкурс на звання кращого музею. Співробітники найбільших музеїв посилюють свою дослідницьку діяльність, приділяючи особливу увагу розвитку соціальних мереж і рекламі. У кожному місті є кращі музеї, які хотіли б відвідати іноземні та вітчизняні туристи [22]. У великих містах почали існувати центри з надання туристичних послуг туристам. Список міст з найбільшою кількістю музеїв наведено на малюнку 2.2. Згідно з графіком, переважатимуть міста: Київ, Маріуполь, Львів, Луганськ і Харків.

В ході збройного нападу російська армія зруйнувала сотні музеїв і тисячі житлових будинків, навчальних закладів і лікарень. Окупанти викрали безліч експонатів з окупованих територій і знищили експозиції і музеї. На малюнку 2.3 показано кількість музеїв і освітніх установ, які були знищені або частково зруйновані під час військової агресії росії.

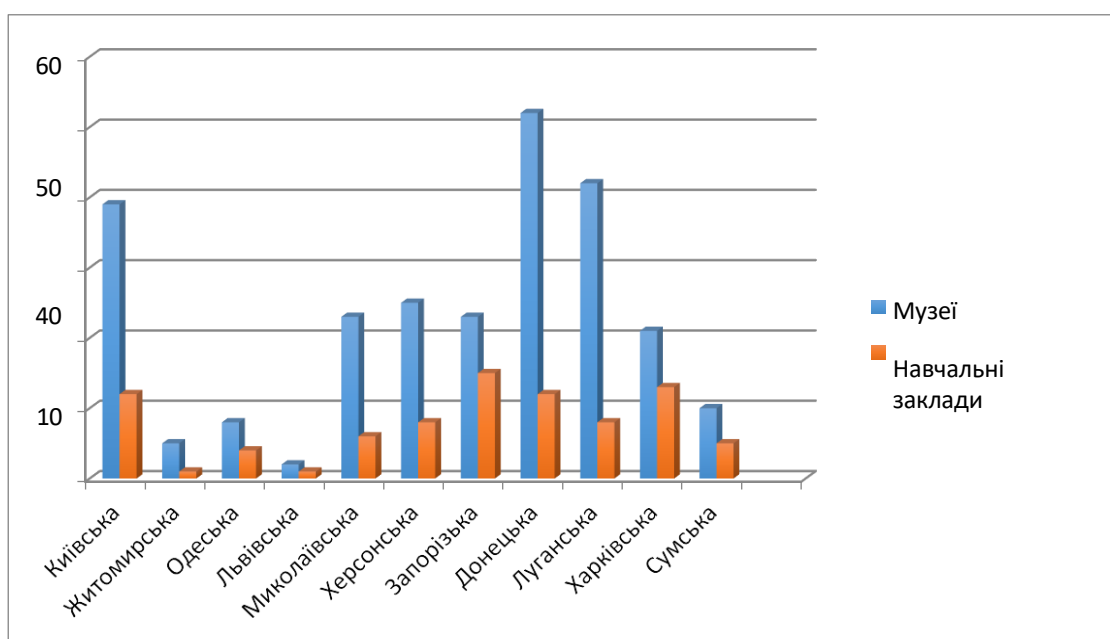

Рис.2.3. Музейні втрати України

Щоб продемонструвати наслідки воєнних злочинів Росії, український культурний фонд запустив інтерактивну «Карту культурних втрат» [22]. Порівнювати з малюнків 2.1 і 2.2 можна зробити висновок, що з початку повномасштабного вторгнення в Україну було зруйновано 38% музею. Найбільше постраждали Київська, Донецька, Луганська та Херсонська області. З моменту введення воєнного стану в Україні постраждали понад 211 музеїв. Деякі з них були повністю зруйновані російськими ракетами. Більшість цінних експонатів були вкрадені російською армією і вивезені нелегально. Найбільших збитків було завдано окупованим районам Донецької та Луганської областей, включаючи місто Маріуполь. Він був практично повністю зруйнований російською армією, включаючи знищення музею і його колекцій.

РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Пріоритетні напрямки розвитку національної музейної мережі

В Україні багато важливих пам'яток історії та культури. У фондах музею України зберігається понад 1200 мільйонів експонатів. Екологія історичних будівель. Сьогодні музей є одним з головних соціальних інститутів, спрямованих на формування історичної пам'яті українського народу та поширення знань про минуле серед усіх українців, особливо молоді.¹

За оцінками громадських експертів, в даний час в Україні налічується близько 5000 музеїв (1075 в Польщі, 1600 в Австрії, 1811 у Великобританії і 2,5 тисячі в Канаді). Водночас, лише 470 українських музеїв є державними та громадськими. Оскільки в Україні немає чіткої системи обліку музеїв, досі неможливо визначити точну кількість музеїв у країні. Крім того, музей належить різним міністерствам, які не координують його діяльність у цій галузі. У регіоні немає єдиного координуючого органу. У Міністерстві культури та інформаційної політики є тільки відділ аналізу та прогнозування маломасштабних музейних проектів, який не може повністю охопити всю територію музею.

Музей є центром збереження і поширення історичної та культурної спадщини, яке характерно для країни. Україні є чим пишатися. Зокрема, до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО включені кілька видатних історичних пам'яток України-Софійський собор з монастирським комплексом, Києво-Печерська лавра в Києві, а також історична частина центру Львова, поряд з ансамблем Високого замку і собором Святого Георгія. Нещодавно були внесені додаткові пропозиції до попереднього списку Об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Сьогодні багато об'єктів культурної та природної спадщини України включено до попереднього

списку: усипальниця-усипальниця, Бахчисарайський Ханський палац, заповідники Асканія-Нова та Херсонес Таврійський, культурний ландшафт та Кам'янець-Подільський, історичний центр Чернігова, центр міста, парк Софіївка та Канівський заповідник «Могила Тараса Шевченка», Національний історико-археологічний заповідник «Могила». Зокрема, останній є одним з найстаріших археологічних пам'яток не тільки в Європі, але і в світі [23].

Важливість культурно-просвітницьких та екскурсійно-туристичних функцій українських музеїв на початку ХХ століття була іншою. На даний момент є всі підстави стверджувати, що музеї нашої країни стали невід'ємною частиною туристичного сервісу і все більше інтегруються в туристичний бізнес.

Проведення фестивалів, виставок і конкурсів, поліпшення умов роботи, підвищення ступеня збереження пам'яток національної культурної спадщини сприяють просуванню туризму в регіоні і залучають як вітчизняних, так і іноземних туристів і екскурсанток.

Музейні установи мають значний вплив на виховання підростаючого покоління, розвиток повноцінної особистості, формування національно-патріотичного світогляду, пізнання історико-культурної спадщини української держави, тому гостро стоїть питання про поширення музейних цінностей та включення їх до мережі туристичних центрів. послуги дуже актуальні [21].

Створення розгалуженого відділу обслуговування туристів і відвідувачів музею, відкриття сувенірних крамниць, виставкових галерей і антикварних крамниць сприяють збільшенню фінансових витрат - надходжень до місцевого бюджету.

Кращим напрямком розвитку національної музейної мережі є впровадження нових технологій у виставкову діяльність, використання несподіваних ТЕХНІЧНИХ ефектів (наприклад, рухомих, анімованих або інтерактивних), розвиток національної музейної мережі, розвиток

національної музейної мережі, розвиток Національного музею мережа, розвиток національної музейної мережі, розвиток національної музейної мережі, Національна музейна мережа, Національна музейна мережа, Національна музейна мережа, Національна музейна мережа, Національна музейна мережа, Національний музей

Необхідно якісно переглянути планування музейного простору, щоб виділити в ньому сегменти для відпочинку відвідувачів. Раніше згадувався Музей діамантів Swarovski в Австрії, і приблизно 3 з 1 виставкової площі закладу було відведено під кімнату відпочинку з приглушеним освітленням і м'якими диванами для розслабленого споглядання анімаційних ефектів музею. Звичайно, досягти таких показників класичним українським музеям все ще нереально. Але керівництво кожного українського музею має пам'ятати: музей-це установа, що надає послуги культурного відпочинку та естетичної насолоди. Ось чому ми говоримо про нематеріальні послуги, які пропонують музеї та за які платять відвідувачі. Інноваційна музейна концепція «відпочинок плюс знання та враження» має стати новою ідеологією всіх українських музеїв 21 століття [21].

Важливим напрямком розвитку музею є відставання в матеріально-технічному забезпеченні, оснащенні відповідними технічними засобами захисту, використанні комп'ютерних технологій, створенні на їх основі інформаційно-довідкових систем. У цьому напрямку музеї України значно відстають від музейної мережі розвинених країн світу. світ.

Більшість музеїв України розташовані в тісних приміщеннях, де неможливо належним чином організувати збереження музейних колекцій. Нестача коштів призводить до того, що багато предметів не можуть бути виставлені з різних причин. Деякі з них потребують складної та тривалої реставрації, інші мають лише наукове значення [27].

Реструктуризація адміністративної структури музею вимагає розуміння того, що для отримання фінансового доходу музею необхідно залучати нових відвідувачів. Традиційний графік роботи, який зручний Тільки для

персоналу, надання послуг, розрахованих на певне коло відвідувачів, неконтрольованість витрат, розподіл роботи між співробітниками, нерівномірна увага до різних категорій відвідувачів - ось ті негативні фактори в роботі музейних установ, які заважають ефективній діяльності, отримують додаткові кошти і навіть погіршують фінансовий стан цих установ. Наприклад, традиційним часом роботи українських музеїв є суботні канікули в місті з перервами з 9:00 до 18:00 і з 13:00 до 14:00 – туристичні центри (Львів, Київ) значно скорочують потік відвідувачів в ці заклади [21].

Адже структура вільного часу туристів / відпочиваючих не збігається з годинами роботи музею – після екскурсії по країні, коли у туристів з'являється вільний час для особистого культурного дозвілля (17-18 годин), музей вже закритий, і туристи відправляються по магазинах і барах. І скільки відвідувачів музею недоотримує у вихідні дні в суботу-день тижня, у вихідні дні (з п'ятниці по неділю) і в суботу (але не в день прибуття або від'їзду), коли плануються кращі екскурсії та освітні заходи для туристичних груп дітей і молодих туристів зрілого віку? самі по собі найбільш насичені освітні програми.

Як цінова політика самого музею, так і податкова політика держави щодо відвідувачів Національного музею вимагають перегляду. Це найефективніший механізм державного стимулювання відвідуваності нашого музею. Тим часом, уряду слід взяти на себе функцію зниження витрат на відвідування музеїв в Україні. У цьому контексті показана практика фіскальних відносин «державних відвідувачів музеїв» у США, країні з найвищим статистичним показником відвідуваності музеїв у світі. Американська модель таких відносин передбачає часткову компенсацію витрат громадян США на ознайомлення зі спадщиною Національного музею, оскільки, згідно з положеннями Конституції, ця спадщина є колективною власністю і гордістю всього американського народу. [21]

Тому при купівлі вхідного квитка відвідувачі отримують квитанцію про сплату податків. Усі квитанції зберігаються, і коли американці в кінці

кожного року заповнюють свої декларації про прибутки та збитки, сума, використана як вхід до музею, повністю вираховується з оподаткованої суми. Тобто частина вартості вхідних квитків оплачується урядом США, який щорічно виділяє 50 мільярдів фунтів стерлінгів на відшкодування цих витрат, а не відвідувачами музеїв.

П'ята частина вартості вхідних квитків до музеїв України складається з державного ПДВ. Скасування цього податку тільки для музеїв - як загальнодоступної скарбниці національної спадщини і «криниці» національної духовної культури-вже зараз може значно знизити ціни на відвідування музеїв для широкої публіки, в результаті чого вони зможуть посилити свою екскурсійну діяльність, підвищити ступінь задоволеності своїми пізнавальними інтересами., освітні, естетичні та культурні потреби та, зрештою, передача національної музейної спадщини широкій громадськості, особливо сім'ям із загальним доходом нижче середнього. Це може сприяти поширенню та доступності.

Питання ефективного просування музеїв України та окремих її регіонів на різних туристичних виставках і салонах, їх включення в туристичні маршрути і поширення серед широких верств населення є дуже актуальним і важливим.

Україна володіє потужним історичним і культурним потенціалом, який не використовується належним чином для поширення історичних знань як на національному, так і на глобальному рівнях.

Зміцнення співпраці між музеями та туристичним сектором - це процес, який приносить користь обом сторонам. Але ми повинні розуміти, що туристичні компанії не надають фінансової допомоги музеям для підвищення їх привабливості. У ринкових умовах завдання компанії-заробляти гроші, створювати додану вартість і робочі місця. Тому саме музею слід зробити більше кроків у напрямку туризму, і законодавець може надати музею в цьому велику допомогу.

3.2. Стратегічні напрямки розвитку та покращення функціонування музеїв після війни

Під час воєнного стану в Україні виникли небезпечні чинники та несприятливі умови для функціонування музею та збереження цінних колекцій. Під час воєнного стану важливо аналізувати ефективність музейно-туристичної діяльності, заходів та їх вплив на відвідуваність [2]. На малюнку 3.1 показаний рекомендований набір дій для залучення відвідувачів.

Рис. 3.1. Деякі методи покращення діяльності музеїв

Способи поліпшення діяльності музею сприяють збільшенню числа відвідувань виставок. Сьогодні це починає залучати відвідувачів, вони можуть відчувати себе в безпеці під час повітряної тривоги в «безпечних» приміщеннях. Маркетингові дослідження показують зв'язок інформаційних технологій з відвідувачами. За допомогою соціальних мереж ви можете приблизно розрахувати цільову аудиторію та створити для неї унікальні туристичні продукти.

На малюнку 3.2 показана загальна активність в соціальних мережах за місяць.

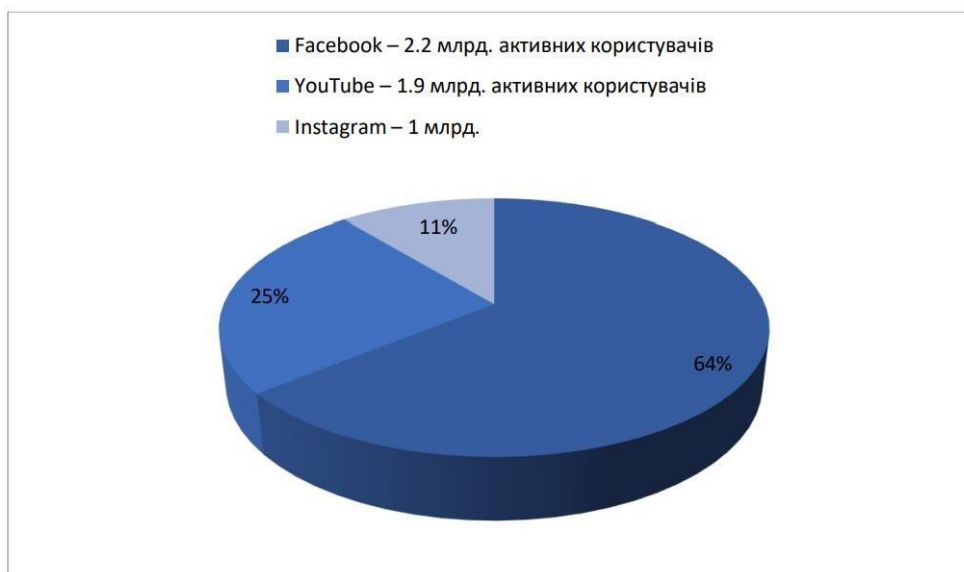

Рис. 3.2. Активність в соціальних мережах

Наступні платформи дозволяють заручитися підтримкою читачів і популяризувати музей серед населення. Основні вимоги до ведення соціальної мережі:

1. Правильне написання і оформлення постів.
2. Прості та інформативні новини про роботу музею.
3. Правильне заповнення та оформлення профілю.
4. Відповідальність за достовірність інформації для читачів.

1. Однією з найпопулярніших соціальних мереж в Україні є Instagram. Платформа дозволяє безкоштовно розміщувати повідомлення і здійснювати пошук своєї цільової аудиторії. За заповнення профілю відповідає адміністратор. На платформі популярно проводити конкурси серед активних читачів. Сьогодні соціальні мережі виконують безліч функцій, допомагаючи відвідувачам дізнаватися про діяльність музею та його наукові відкриття, знайомитися зі співробітниками і брати участь в різних заходах [28].

. Стратегія розвитку Музею Волинської ікони є конструктивним вирішенням проблеми, а його стратегія – інструментом розвитку, який може бути використаний для прогнозування і розрахунку функціонування освітнього закладу в майбутньому, для надання більш якісних функцій і послуг важливої аудиторії. Стратегія компанії повинна відповідати концепції музею і не виходити за рамки допустимих меж.

Можливі цілі розвитку музею Волинської ікони на 2024-2026 рр.

1. Створити додатковий простір для використання інтерактивності доповненої реальності.
2. Оновити матеріально-технічну базу музею.
3. Створити проекти доповненої реальності для залучення нових відвідувачів до теми релігії.
4. Побудувати додаткові експозиції.
5. Створення міжнародного відділу програмного забезпечення для покращення зовнішніх зв'язків та залучення іноземців до подорожей Україною.
6. Створення унікального проекту з сублімованими продуктами і космічним готелем в Житомирі.
7. Розробка проектів, які допоможуть дітям війни та армії повернутися до нормального мирного життя.

Згідно з аналізом завдань і цілей музею, необхідна синергетична взаємодія, яка сприятиме формуванню нових впроваджених робочих факторів. В результаті взаємодії формується комбінація зв'язків з відвідувачами та інформації про основні фонди музею. Поєднання сучасної взаємодії з відвідувачами та інноваційних класичних форм допомагає музею створити простір, в який відвідувачам цікаво прийти знову [20]. Для того щоб перетворити виставковий вузол, необхідно пов'язати основну експозицію з новою, що представляє собою нову цікаву колекцію, яка раніше не була відкрита для публіки, після цих змін зрозуміло, що ці стандарти

сприяють підвищенню компетентності співробітників і свідчать про високий професійний рівень.

Таблиця 3.1.

SWOT-аналіз музею Волинської ікони в Луцьку

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
<ul style="list-style-type: none"> • використання інтерактивів; • залучення грантових коштів; • міжнародна підтримка партнерів; • наявність власної сувенірної продукції; • вдале розташування; • команда справжніх професіоналів; • ефективна комунікація з читачами; • власний сайт; • активність в соц. мережах; • власний конкурентоспроможний продукт, який запатентований та використовується працівниками; • доступні ціни та широкий аспект послуг. 	<ul style="list-style-type: none"> • обмеження у використанні коштів для покращення роботи; • гальмування розвитку на регіональному рівні; • не достатнє фінансування та незацікавленість держави у розвитку та збереження «Столиці космонавтики України».
Можливості:	Загрози:
<ul style="list-style-type: none"> • створення унікальних проектів та втілення у життя; • підписання міжнародних договорів за для модернізації обладнання; • збільшення кількості інтерактивів. 	<ul style="list-style-type: none"> • низька платоспроможність; • зниження охоплення серед відвідувачів; • висока конкурентність на ринку надання туристичних послуг.

Велика частина витрат пов'язана з утриманням і експлуатацією об'єкта. Решта коштів призначені для підтримки матеріально-технічної бази та діяльності на базі музею. Через брак фінансування виникають проблеми з підтримкою унікальних досліджень, що ускладнює підготовку відмінних наукових кадрів музею і знижує мотивацію співробітників. Якою б успішною не була фінансова стратегія музею, завжди існують фактори, перешкоджають його розвитку, це наявність засобів, що стимулюють створення нових і унікальних продуктів, які можуть бути використані під час роботи в музеї. Недостатнє фінансування сприяє пошуку нових джерел інвестицій, які допомагають залучити додаткові кошти.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Україна, як країна з багатою культурною спадщиною, має значний потенціал для розвитку музеїв як одного з елементів туристичної системи.

У своїй роботі ми проаналізували термінологічний апарат музейного туризму та охарактеризували регіональні особливості музейного туризму, пов'язані з музеєм як складовою частиною Державної туристичної системи України. Було встановлено, що музеї відіграють важливу роль у залученні туристів та розширенні їх культурного досвіду. Вони є важливою складовою культурного туризму та сприяють збереженню та поширенню культурної спадщини країни. Вони сприяють збереженню, вивченню та поширенню культурної спадщини країни. Музей є осередком історичних, художніх і археологічних цінностей, які привертають увагу туристів з усього світу. Також важливим елементом успішної туристичної системи є інфраструктура, що включає належний стан музейних будівель, засобів зв'язку та транспортну доступність.

Продемонстрували сучасний стан музейного туризму в Україні. Виявляється, в останні роки спостерігається зростання інтересу до музеїв серед туристів, які шукають унікальний культурний досвід. Це свідчить про зростаючий інтерес до культурної спадщини країни та розвиток музейного туризму. Важливим елементом розвитку музейного бізнесу є використання сучасних технологій, інтерактивних експозицій та виставкових стендів, які допомагають залучити молоде покоління та надають відвідувачам більш цікаві та наочні враження. Музеї України активно розвиваються, пропонуючи нові експозиції та інтерактивні форми спілкування з відвідувачами. Крім того, вони можуть задовольнити інтереси туристів різних категорій, від любителів мистецтва до прихильників історії та археології.

Визначили стратегічні напрямки розвитку та покращення функціонування музеїв після війни. Україна має величезний потенціал для розвитку музейного туризму. Країна багата колекцією унікальних культурних, історичних пам'яток і музеїв. Щоб досягти успіху, нам потрібно

вирішити проблеми, що стоять перед музеями, забезпечити фінансування та підтримку, покращити інфраструктуру та розробити маркетингові стратегії. Крім того, співпраця між музеями, туристичними агенціями та державними установами є важливим чинником успіху у розвитку музейного туризму в Україні.

В цілому, українські музеї можуть стати потужним елементом туристичної системи країни. Вони не тільки приваблюють туристів експозиціями та унікальними колекціями, але й відіграють освітню та культурну роль, сприяючи збереженню та поширенню культурної спадщини країни. Щоб забезпечити сталий розвиток музейного бізнесу та підвищити його конкурентоспроможність на міжнародному рівні, необхідно продовжувати дослідження та впроваджувати інноваційні підходи. Залучення широкої громадськості та активна співпраця різних зацікавлених сторін є важливими чинниками забезпечення успіху музейного туризму в Україні. Тільки спільними зусиллями музей стане справжньою перлиною українського туризму і зможе привернути ще більше уваги з боку вітчизняних та іноземних туристів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про музеї та музейну справу” : Закон України від 29.06.1995. № 249/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95%D0%B2%D1%80#Text>
2. Любіцева О. О. Музейний туризм: навчальний посібник. / О. О. Любіцева, Т. І. Шпарага – К., 2021. – 150 с.
3. Романуха О. М. Розвиток музейної справи як фактор активізації міжнародного туризму // Світове господарство і міжнародні економічні відносини: міжнар. конф. Миколаїв: МНУ, 2015. С. 79-83.
4. Ключко Ю. М. Діяльність музеїв у контексті розвитку культурного туризму. ІХ культурологічні читання пам’яті В. Подкопаєва: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. «Концептуальні проблеми розвитку української культури у світлі підготовки і проведення 2012 р. як року культури та відродження музеїв в Україні», Київ, 2–3 черв. 2011 р. Київ, 2011. С. 73–76.
5. Міжнародна рада музеїв і МКІП підготували Червоний список культурних цінностей під загрозою. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3713961-miznarodna-rada-muzeiv-i-mkip-pidgotuvali-cervonij-spisok-kulturnih-cinnostej-pid-zagrozou.html>
6. Надзвичайний Червоний список. URL: <https://icom.museum/wp-content/uploads/2022/11/Emergency-Red-List-Ukraine-%E2%80%93-English.pdf>
7. Музей гетьманства [Електронний ресурс]. – Сайт музею. – URL: <https://www.getman-museum.kiev.ua/>
8. Національний історико-культурний заповідник “Чигирин” [Електронний ресурс]. – Сайт музею. – URL: <http://chigirinzapovidnyk.org.ua/>
9. Бабарицька В.К. Екскурсознавство і музеєзнавство: навчальний посібник. / В.К. Бабарицька, А.Я. Короткова, О.Ю. Малиновська – К.: Альтерпрес, 2007. – 464 с.
10. Білокінь С. І. Музей України. Збірка П. Потоцького : Доба, середовище, загибель / С. І.Білокінь / НАН України; Інститут історії України; Київське наукове товариство ім. Петра Могили. – 2. вид., повне – К., 2002. – 251 с.

11. Вайдахер Ф. Загальна музеологія: Посібник. / Ф.Вайдахер – К.: Літопис, 2005. – 632 с.
12. Гаврилюк С. Перспективи музеїв як об'єктів культурного туризму / С. Гаврилюк // Наук. вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Істор. науки. – 2019. – № 7. – С. 144–153.
13. Дубровський В. В. Музеї України. / В.В. Дубровський. – Х.: Держвидав України, 1929. – 60 с.
14. Кифяк О.В. Маркетинг у музейній справі: теоретико-прикладні аспекти / О.В. Кифяк, М.М. Руденко // Економічні науки. – 2010. – Випуск 2 (19). – с. 55-73.
15. Маньковська Р. В. Музейництво в Україні / Р. В. Маньковська / НАН України; Інститут історії України. - К., 2000. - 140 с.
16. Музеї. Меценати. Колекції: Зб. наук. праць. / під ред. Супруненко О. Б. – Полтава, Археологія, 2000. – 108 с.
17. Національна система туристсько-екскурсійних маршрутів «Намисто Славутича». Ч. 1/Держ. комітет України по туризму. МОУ. Мін. культури і мистецтв України. Фонд «Намисто Славутича». Київ, 1998. 401 с.
18. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеезнавство: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 428 с.
19. Смаглій К. В. Сучасні тенденції розвитку європейських музеїв: аналіз матеріалів Європейського музейного форуму. Актуальні проблеми теорії і практики музейної та пам'ятко-охоронної діяльності: зб. наук. праць (за матеріалами круглого столу). Київ, 2013. С. 78–86.
20. Чупрій Л.В. Стан та проблеми музейної справи в Україні. / Л. В. Чупрій // Журнал «Музеї України». – 29.05.2010 р.
URL:https://tourlib.net/statti_ukr/chuprij.htm
21. Яцечко-Блаженко Т., Рудянин І. Місце інтерактивних технологій в музейній справі ХХІ століття. Волинський музейний вісник: наук. зб. Вип. 7 / Упр. культури Волин. ОДА; Волин. краєзнавч. музей; каф. документознав. і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки; упоряд. А Силюк. Луцьк: Волин.

краєзнавч. музей, 2015. С. 115–118.

22. Кузьмук О. Роль музеїв у культурному та соціально-економічному розвитку країни: зарубіжний досвід. Аналітична записка.

URL:<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/rol-muzeiv-u-kulturnomu-ta-socialno-ekonomichnomu-rozvitku> (дата звернення: 18.05.2023).

23. Музейний простір України. URL:<http://prostir.museum.ua/journal>

24. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв: Навч. посіб. / П. Горішевський, М. Ковалів, В. Мельник, С. Оришко. – Івано-Франківськ: Плай, 2005.

25. Чернега О. М. Трансформація туристичної галузі під час війни в Україні через цифрові технології. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2022. № 26(54). С. 43–50.

26. Платформа «Дуже цифрові резиденції». URL:<https://vdr.pixelatedrealities.org/>

27. Життя митців та мисткинь, спалені музеї і викрадене скіфське золото: втрати української культури через війну URL:<https://usp-ltd.org/zhyttia-myttiv-ta-mystkyn-spaleni-muzei-i-vykradene-skifske-zoloto-vtraty-ukrainskoi-kultury-cherez-vijnu/>

28. Через війну в Україні пошкоджено понад 1,5 тисячі об'єктів культурної інфраструктури. [Електронний ресурс]. – Укрінформ. – URL:<https://suspilne.media/497503-cerez-vijnu-v-ukraini-poskodzeno-ponad-15-tisaci-obektiv-kulturnoi-infrastrukturi-z-nih-majze-tretina-zrujnovani/>

29. Мапа культурних втрат [Електронний ресурс]. Український культурний фонд. – URL: <https://uaculture.org/culture-loss/>

30. Культура під вогнем: українські музеї після обстрілів росіян [Електронний ресурс]. – Укрінформ. – URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3486341-kultura-pid-vognem-ukrainski-muzei-pisla-obstriliv-rosian.html>

31. Удар по культурі: 10 музеїв, які постраждали від російської агресії [Електронний ресурс]. – URL: <https://rubryka.com/article/ukrainian-museums->

[destroyed-war/](#)

32. Зруйнована культурна спадщина України / DESTROYED CULTURAL HERITAGE OF UKRAINE [Електронний ресурс]. –

URL:<https://culturecrimes.mkip.gov.ua/>

33. Зафіксовані воєнні злочини [Електронний ресурс].

URL:<https://mkip.notion.site/7be52d2803994651a23a220a8ed85f1c?v=6ea517f19a8944f9a902a50156656eea>

34. Драмтеатр у Маріуполі і не тільки. Які пам'ятки української культури постраждали через вторгнення Росії та куди повідомляти про них

[Електронний ресурс]. – URL: [https://life.nv.ua/ukr/art/kulturni-pam-yatki-yaki-](https://life.nv.ua/ukr/art/kulturni-pam-yatki-yaki-zruynuvali-rosiyski-okupanti-pid-chas-viyni-v-ukrajini-spisok-z-foto-50226298.html)

[zruynuvali-rosiyski-okupanti-pid-chas-viyni-v-ukrajini-spisok-z-foto-50226298.html](https://life.nv.ua/ukr/art/kulturni-pam-yatki-yaki-zruynuvali-rosiyski-okupanti-pid-chas-viyni-v-ukrajini-spisok-z-foto-50226298.html)

35. Як театри і музеї волонтерять під час війни.

URL:<https://ukrainer.net/volonterstvo-kulturnykh-zakladiv/>

36. В Україні буде створено експертну групу з захисту, збереження та реставрації культурної спадщини. URL: [https://pragmatika.media/news/v-](https://pragmatika.media/news/v-ukraini-bude-stvoreno-ekspertnu-grupu-z-zahistu-zberezhenja-ta-restavracii-kulturnoi-spadshhini/)

[ukraini-bude-stvoreno-ekspertnu-grupu-z-zahistu-zberezhenja-ta-restavracii-kulturnoi-spadshhini/](https://pragmatika.media/news/v-ukraini-bude-stvoreno-ekspertnu-grupu-z-zahistu-zberezhenja-ta-restavracii-kulturnoi-spadshhini/)

37. Museum for Change: як одна організація допомагає вижити 40 музеям під час війни. URL: [https://houseofeuropa.org.ua/stories/museum-for-change-how-](https://houseofeuropa.org.ua/stories/museum-for-change-how-one-organisation-helps-40-museums-survive-in-wartime)

[one-organisation-helps-40-museums-survive-in-wartime](https://houseofeuropa.org.ua/stories/museum-for-change-how-one-organisation-helps-40-museums-survive-in-wartime)

38. Стан культури та креативних індустрій під час війни – результати дослідження від Українського культурного фонду та МКІП України /

Дослідження УКФ. URL:<https://ucf.in.ua/news/11082022>

39. Афанасьєв О.Є., Бурлака Є.В., Маркіна Ю.М. Туристична індустрія: сучасний стан та пріоритети розвитку: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 6-7 травня 2009 р.) – Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. С.80-84.

40. Ільницька А. В. Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. "Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний

науково-інноваційний простір" (м. Запоріжжя, 14 травня 2020 р.). Запоріжжя: Видавництво Хортицької національної академії, 2020. 694 с. С.616-618.

41. Маркута Т. Особливості розвитку музейного туризму в умовах війни // *Політ. Сучасні проблеми науки. Міжнародні відносини: тези доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених*. Київ : НАУ, 2023. С. 427-429.

42. *Методологія туризмознавства: географічні аспекти : монографія / За заг. ред. д.геогр.н. Дудника І.М.* Київ, 2023. 374 с.

43. Сайчук В. С., Дудник І. М., Пестушко В. Ю. Проблеми визначення об'єкта музейного туризмознавства // *Економіка та суспільство*. 2023. №50. URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2349>

44. Мазурик З. Музеї: туризм як виклик. ZBRUŠ [Електронний ресурс]. - 22.04.2016. URL: <https://zbruc.eu/node/50637>

45. Віртуальний музей пам'яті війни URL: <https://kyivregiontours.gov.ua/war>

46. Як працюють музеї під час війни [Електронний ресурс]. - Суспільне. - 2022. - URL: <https://suspilne.media/241073-ak-pracuut-muzei-pid-cas-vijni-komentue-zastupnica-ministra-kulturi/>

47. «Росія грабує музеї окупованого півдня». Чи повернуться культурні цінності в Україну? [Електронний ресурс]. – 2022. – URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-muzeyi-khersonshchyny-pohrabuvannya/32122088.html>

48. Журнал “Музеї України”. URL:<https://www.museum-ukraine.info/>